

rovnacího řízení a navrhuje zrušení nebo změnu rozsudku (§ 505 třetí odstavec c. ř. s.). Neměla proto uhražovací exekuce na základě tohoto rozsudku dosud právní moci nenabyvšího, býti povolena.

N e j v y š š í s o u d obnovil usnesení prvního soudu.

D ů v o d y:

Nelze souhlasiti s názorem rekursního soudu, že exekuční titul nebyl v době podání exekučního návrhu pravoplatný. Exekučním titulem jest tu rozsudek soudu první stolice, který se stal až na lhůtu k plnění již v první stolici pravoplatným, protože odvolání a dovolání podali jen zvítězivší žalobci, a to jen do výroku o splatnosti, totiž do výroku, že jest žalovaný povinen zaplatiti nikoli do čtrnácti dnů pod následky exekuce, nýbrž »podle zásad řízení vyrovnacího«. Jen o tom mělo býti ve vyšších stolicích rozhodováno (§§ 466, 490, 504 c. ř. s.), kdežto ostatní obsah rozsudkového výroku nemohl již býti v opravném řízení v neprospěch žalující strany změněn. Šlo tudíž v době podání exekučního návrhu již jen o lhůtu k plnění, která ovšem musí býti podle § 7 ex. ř. z exekučního titulu jasně zřejma, ale která právě v tomto případě neměla významu. Mezi stranami jest totiž nesporno, že žalobní pohledávka podléhala vyrovnacímu řízení, které bylo o jmění žalovaného zahájeno, ale které do rozsudku prvního soudu ještě nebylo skončeno. To stalo se podle obsahu exekučního návrhu teprve usnesením ze dne 15. února 1929, jímž bylo vyrovnání potvrzeno. Platilo tedy ve příčině splatnosti žalobní pohledávky (výše splátek a lhůt) již jen potvrzené vyrovnání, na jehož obsah se také vymáhající strana odvolává. Věc měla se tedy v době podání exekučního návrhu tak, že vymáhající strana měla vykonatelnou pohledávku s příslušenstvím, která měla býti placena podle obsahu potvrzeného vyrovnání. Protože podle tvrzení vymáhajícího věřitele nebyla druhá splátka dodržena, a tím celá pohledávka, pokud ještě nebyla zaplacená, obživla (§ 57 vyr. ř.), právem první soud podle pravoplatného exekučního titulu exekuci povolil. Zda tvrzení vymáhajícího věřitele o nedodržení splátek jest správné, nelze řešiti v řízení exekučním.

Čís. 9264.

Ochrana nájemců (zákon ze dne 28. března 1928, čís. 44 sb. z. a n.).

Předpis § 22 (2) zákona, podle něhož nelze zpět žádati přeplatky na nájemném za dobu minulou, nevztahuje se při nejmenším na přeplatky, jichž vrácení bylo do 31. března 1928 uplatněno žalobou, třebaže do tohoto dne nebylo ještě ani v první stolici rozhodnuto.

Žalobní návrh jest »žádostí« o vrácení přeplatku.

I zrušený právní předpis platí stále ještě pro poměry založené za jeho platnosti, pokud nový právní předpis nebyl nadán zpětnou účinností.

(Rozh. ze dne 11. října 1929, R I 802/29.)

Žalobou, zadanou na soudě dne 17. března 1928, domáhal se nájemce (firma K.) na pronajímatelích vrácení přeplatku nájemného za dobu od 1. května do 31. prosince 1927. Procesní soud první stolice žalobu zamítl, odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by, vyčkaje pravomoci, ji znovu projednal a rozhodl. Důvody: Odvolání nelze upřítí oprávnění, pokud vytýká nesprávné právní posouzení v tom, že soud stolice první má za to, že ustanovení § 22 zákona ze dne 28. března 1928, čís. 44 sb. z. a n. brání tomu, by mohlo býti žalobě vyhověno. Názor ten jest právně mylný. Žaloba na vrácení přeplatků činže byla podána dne 17. března 1928, tedy za platnosti dřívějšího zákona o ochraně nájemců ze dne 26. března 1925, čís. 48 sb. z. a n. Zákon ten neobsahoval zákaz požadovati zpět přeplatky činže, naopak ustanovoval, že přeplatky takové, jdoucí nad míru zákonem tím pro činži povolenou, mohou býti zpět požadovány. Nový zákon ze dne 28. března 1928, čís. 44 sb. z. a n., který se však stal účinným teprve 1. dubnem 1928, ustanovuje, že přeplatky za dobu minulou nelze žádati zpět. Zákon výslovně neupravil otázku, zda zákaz ten dotýká se nároku na vrácení přeplatků z doby před účinností tohoto nového zákona a co míní »dobou minulou«, zda totiž dobu uplynulou jen za platnosti tohoto zákona, t. j. od 1. dubna 1928, či uplynulou i před tím. Nedostává se přechodných ustanovení pro případy právě uvedené, kterých bylo k jasnému vystižení zákona velmi třeba. Pro souzený případ jest přihlížeti k tomu, že žaloba byla podána ještě za platnosti dřívějšího zákona. Tu vzniká otázka, jaký vztah na poměry řečeného druhu má § 5 obč. zák., který ustanovuje, že zákony nepůsobí zpět a že tudíž nemají vlivu na předcházející právní jednání a na práva dříve nabytá. Základem předpisu toho jest úvaha, že nikdo nemá býti zklamán v oprávněné důvěře v právní řád, že občan, který zařídí své jednání podle platného zákona, musí míti jistotu, že nastanou spolehlivě účinky zákona a že zvláště budou chráněna nabytá práva. Práva však nájemník nabyl okamžikem, jakmile přeplatil, t. j. zaplatil vyšší nájemné, než bylo podle zákona přípustným. Již od té doby mohl požadovati vrácení přeplatku, vznikl mu tedy subjektivní nárok. Zákon mohl by ovšem i takovýto nabytý nárok zase odejmouti, výslovně nebo i mlčky tím, že by nové právo bylo povahy donucovací; to však nelze říci o § 22 zákona čís. 44/1928, neboť tento zákonný předpis vydán byl jen z důvodu slušného ohledu na majitele domů a za účelem znenáhleho zmírňování tísnivých předpisů o zvyšování nájemného. Tedy mlčky nepůsobí shora řečený předpis zpět. Proto sluší právní poměr, o který se spor opírá, posuzovati podle právního stavu, jaký byl v době, kdy poměr vznikl, tedy podle zákona dřívějšího a nikoli podle zákona čís. 44 z roku 1928. Podrobnější provedení tohoto právního stanoviska obsahuje rozhodnutí nejvyš-

šího soudu ze dne 26. října 1928, R I 722/28, čís. sb. 8410, na něž se odkazuje. Soud první stolice v důsledku svého právního názoru nezbýval se námitkou strany žalované, že vůbec na činži nic nebylo přepřaceno. Proto nedostává se skutkového podkladu pro rozhodnutí a bylo o odvolání rozhodnuto, jak se shora stalo.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl rekursu.

D ů v o d y:

První soud zamítl žalobu o vrácení činžovních přeplatků jen z důvodu, že podle jeho názoru působí předpis § 22 (2) zákona čís. 44/1928 sb. z. a n. zpět na všechny činžovní přeplatky za dobu minulou, i tehdy, byla-li žaloba podána ještě před působností zákona čís. 44/1928. Právním uznal odvolací soud tento názor za nesprávný a právem tudíž zrušil rozsudek prvního soudu za účelem doplnění řízení a nového rozhodnutí. Stačí v tom směru odkázat povšechně na odůvodnění napadeného usnesení, které souhlasí se stálou judikaturou nejvyššího soudu, zastávanou nejen v uveřejněném rozhodnutí čís. 8410 sb. n. s., nýbrž i v četných rozhodnutích neuveřejněných, na př. Rv I 1573/28, 1584/28, 1705/28, 1828/28, 1834/28, 1880/28, 1973/28, 1976/28, 1983/28, Rv II 77/28, 752/28, 768/28, 779/28, R I 114/29, Rv II 10/29, Rv II 147/29. Stěžovatelé byli by na omylu, kdyby se domnívali (jak se zdá vyplývat z jejich vývodů), že ve všech těchto případech rozhodly nižší soudy ve smyslu jejich výkladů a že jen nejvyšší soud zaujal odlišné stanovisko, a byli by na omylu, kdyby se domnívali, že u nejvyššího soudu rozhodoval vždy týž senát. Nejvyšší soud nemá nejmenšího důvodu, by se v souzeném případě uchýlil od svého důsledného rozhodování v této otázce a dodává k vývodům rekursu, které se vyčerpávají polemikou s rozhodnutím čís. 8410 sb. n. s., toto: Jak uvést v soulad s touto judikaturou rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 8. června 1929, čís. j. Rv I 8529, čís. sb. 9019 — kde byla žaloba podána teprve po 31. březnu 1928 — bylo v řečeném rozhodnutí zevrubně vyloženo. O takový případ tu nejde, protože zde byla žaloba podána před 1. dubnem 1928. Ale přes to jest stěžovatelům odpověděti aspoň toto: Domnívá-li se rekurs, že je tu rozpor mezi zmíněným rozhodnutím a rozhodnutím čís. 8410 sb. n. s., přehlíží, že nutno rozeznávat mezi pravým a nepravým zpětným působením zákona. V rozhodnutí Rv I 85/29 šlo právě o t. zv. »n e p r a v é z p ě t n é p ů s o b e n í«, které jest tu, když nový zákon nařizuje, že ho má býti použito i na právní poměry již založené, ale že ho má býti použito teprve od doby, kdy začíná jeho působnost. (Srv. k tomu Tilsch-Svoboda, Občanské právo, část všeobecná z roku 1925 str. 78.) To vyslovil nový zákon větou »Přeplatku za dobu minulou nelze zpět žádati«. Tato věta začala působiti teprve dne 1. dubna 1928 a praví, že nelze, t. j. nyní nelze (t. j. od účinnosti nového zákona) přeplatku za dobu minulou zpět žádati. Před tímto dnem mohl nájemník podle § 20 (1) a (3) zák. o ochr. náj. plným právem zpět žádati přeplatky na nájemném a nemohl se dokonce tohoto nároku předem ani platně

vzdáti. Nebude snad o tom sporu, že zákon neupravil výslovně otázku, zda a jak se nový předpis dotýká nároků vzniklých a uplatněných žalobou před 1. dubnem 1928. Chybí tu t. zv. přechodná ustanovení pro tyto případy. Kdyby měl nový zákon zasáhnouti i takové již nabyté a uplatněné nároky, bylo by k tomu třeba vzhledem k všeobecnému předpisu § 5 obč. zák. buď výslovného nebo z donucovací povahy nové právní normy vyplývajícího ustanovení o zpětné působnosti, jehož tu není ani v tom ani v onom směru. To bylo již vyloženo v rozhodnutí čís. 8410 sb. n. s. Z předpisů §§ 5 a 9 obč. zák. jde na jevo, že právní nároky, založené za dřívějšího práva, nutno posuzovati podle práva oné doby platného. Není tedy správným názor prvního soudu a stěžovatelů, že soud smí rozhodovati jen podle práva platného v době vydání rozsudku. I zrušený právní předpis platí stále ještě pro poměry založené za jeho platnosti, pokud nový právní předpis nebyl nadán zpětnou účinností. Je to ze zákona zjevno a nejvyšší soud to již opětovaně vyslovil (na př. pro obor zákonů o ochraně nájemníků v rozhodnutí čís. 2216, 7026 a 7652 sb. n. s.). Tilsch-Svoboda I. c. str. 74 k tomu praví: »Okamžik, kdy nový zákon nabude působnosti, jest časovou hranicí mezi panstvím starého a nového zákona. Tato přesná hranice platí však jen v oboru práva objektivního, totiž starý zákon přestává tímto okamžikem býti částí platného právního řádu. Konkretní právní poměry však, které nový zákon zastihl, zůstávají zásadně nedotknuty. Nový zákon, ač jedině on jest nyní částí práva objektivního, nabývá ve světě konkrétních právních poměrů teprve postupně půdy, protože ho užití sluší jen postupně na právní poměry nově vznikající. Naproti tomu starý zákon, ač zrušen, ztrácí ve světě konkrétních poměrů právních rovněž jen postupně půdu a to ponenáhlým odumíráním právních poměrů, které byly založeny za jeho panství.« Rekurs se nezabývá okolností pro výklad zákona jistě velmi důležitou, že nová věta byla pojata do § 22, který jedná o soudní úpravě nájemného pro budoucnost, a to v řízení mimosporném (§ 23 (3) zák. o ochr. náj.) a nezabývá se důvodovou zprávou vládního návrhu tisk 1475, ze které jest zřejmo, že autoři zprávy vycházeli z mylného názoru, že podle dřívějšího práva mohl soud v tomto mimosporném řízení vynéstí nález na vrácení přeplatků za dobu minulou. Tyto okolnosti jistě nepřispívají k jasnosti nového zákonného ustanovení. To vše bylo v rozhodnutí čís. 8410 sb. n. s. zevrubně probráno. Rekurs zdá se sám uznávati křiklavost případů, kde byla žaloba o vrácení přeplatků podána dlouhou dobu před působností zákona čís. 44/1928, ale byla pro různé překážky vyřízena rozsudkem v první stolici až po 1. dubnu 1928. Dejme tomu, že by byl žalobní nárok podle dřívějšího práva plně odůvodněn a že by — podle opačného názoru — nyní žalobce nejen ztratil svůj nárok, ale k tomu ještě musil nésti a odpůrci hraditi značné náklady vleklého sporu, vše to jen proto, že důvěřoval v právní řád platný v době podání žaloby. Praví-li rekurs, že by bylo lze zamítavě vyřídit aspoň takové žaloby, které byly podány »krátce« před platností nového zákona, opomenul vyložiti, podle jakého měřítká a podle jakého právního předpisu by mělo býti posuzováno, zda byla žaloba podána

»krátce« před působností nového zákona. Či by tu mělo rozhodovati o existenci či neexistenci právního nároku volné uvážení, nebo dokonce libovůle soudu? Rekurs věnuje značnou část svých vývodů významu slova »žádati« a míní, že slovo to nelze vyložit ve smyslu »žalobou uplatnití«. I kdyby tomu tak bylo, nic by tím nebylo získáno pro stanovisko žalovaných. Žalující strana uvádí již v žalobě, že strana žalovaná odmítá vrácení přeplatků a že jest tedy žalobkyně nucena žalovati. Podle toho žalobkyně vrácení přeplatků žádala, ale marně. Žalobou obrací se nyní žalobkyně na soud, by jí nuceně dopomohl k jejímu právu a by rozhodl, že žalovaní jsou povinni splniti žalobní nárok. S hlediska soudní pomoci jest tedy žalobní návrh »žádostí« o vrácení přeplatků. Protože pak byla žaloba podána již dne 17. března 1928, tedy »žádala« žalobkyně v době, kdy přeplatky (předpokládajíc, že tu nějaké byly) právem zpět požadovati mohla. Po pravidle jest právní účinek soudního rozhodnutí vztahovati zpět k onomu dni, kdy se bylo soudního rozhodnutí domáháno, tedy kdy byla žaloba u příslušného soudu podána, nikoli teprve ke dni rozhodnutí (srv. rozh. čís. 6043 sb. n. s.). Jednou z výjimek z tohoto pravidla jest předpis § 406 c. ř. s. ve příčině splatnosti (srv. také Neumann k § 406 c. ř. s.), ale o splatnost v souzeném případě nejde, protože nárok na vrácení činžovních přeplatků byl splatný již v době, kdy byl ten který přeplatek dán. Již tehdy mohl býti podle § 20 (3) zákona o ochr. náj. zpět žádán. První soud a s ním stěžovatelé pokládají slova nového zákona za tak jasná, že nemůže býti pochybnosti o jeho pravém smyslu — ovšem pro ně příznivém. Ale právě tak pokládají žalobci a vůbec zastanci opačného názoru doslov zákona za tak jasný, že plně hoví jejich mínění. Že předpis zákona co do zpětného působení není jasný, toho nejlepším dokladem jsou právnícká pojednání v odborných časopisech, která také rekurs cituje a jejichž autoři docházejí na základě týchž právních norem k naprosto protichůdným názorům. Jedni z nich zastávají úplné zpětné působení na všechny minulé přeplatky, ať byla žaloba podána kdykoli (ano, dokonce i zpětné působení takové síly, že by zasahovalo i rozsudky v první stolici před 1. dubnem 1928 již vydané). Druzí zastávají naopak úplné zachování nároků, vzniklých do konce března 1928, ať byla žaloba podána před tímto dnem, nebo až po něm. Chybí tu — krátce řečeno — přechodná ustanovení, jichž bylo velmi třeba při odbourávání dřívějších přísných předpisů zákonů o ochraně nájemníků. Nejvyšší soud uvedl také již ve svém »Posudku o některých otázkách ochrany nájemníků« (Právník 1929 str. 455 a 488), jaké sporné otázky vznikají ve příčině výkladu § 22 (2) cit. zák., a doporučuje, by bylo již v zákoně samém přihlíženo k soukromoprávním poměrům, vzniklým za platnosti předchozích zákonů o ochraně nájemníků, by tyto poměry byly upraveny výslovným a přesným ustanovením zákonným a by — když se tak nestalo v zákoně čís. 44/1928 — nebylo to opomenuto v chystaném novém zákoně. Marně snaží se tudíž stěžovatelé za nynějšího práva zjednatí průchod svým opačným názorům.